

“มอดศาสนา” ภัยคุกคามที่พระสงฆ์ในอาเซียนต้องระวัง
“Religious Moth” the Threat that the Sangha in the Asean
Should be Careful

พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวิฑฒโน*

ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์**

บทคัดย่อ

วัดในพระพุทธศาสนา เป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปใช้เป็นสถานศึกษาอบรมให้ความรู้ในด้านวิชาชีพต่างๆ เป็นศูนย์กลางทางการบริหารและการปกครอง เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับชาวบ้าน เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วัดมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประกอบกับระบบทุนนิยมที่เข้ามาครอบงำจึงทำให้พระภิกษุสามเณรต่างสนใจบทบาทด้านอื่นๆ เช่น การสงเคราะห์ การสร้างวัดถ้ำมรกต การสร้างถาวรวัตถุเพื่อให้ตนเองอยู่รอด จึงส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่วัดโดยกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาใช้วัดเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ พัวพันในกิจกรรมของวัดในประเทศอาเซียน จากสถิติได้มีประเทศในอาเซียนจำนวน 4 ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 75 ของประชากรทั้งหมด คือ ไทย กัมพูชา เมียนมาร์ และลาว ประเทศเหล่านี้ล้วนแต่ถูกครอบงำด้วยระบบทุนนิยมและมีวิถีชีวิตใกล้เคียงกัน จึงทำให้ระบบทุนนิยมได้พัฒนามาถึงจุดดังกล่าว โดยละทิ้งมิติทางจิตใจ และถือเอาปรัชญาวัตถุนิยมกับสุขนิยมมาเป็นหลัก และถือเอากำไรสูงสุดเป็นจุดหมายปลายทาง จึงเปรียบเสมือนดั่งแมลงมอดที่กัดกินศาสนาพุทธจนเกิดรูพรุน ดุจกลุ่มที่เข้ามาพัวพันทำให้พระภิกษุ สามเณร ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนาผิดพระวินัยนำผลเสียมาสู่พุทธศาสนา

คำสำคัญ: มอดศาสนา, ภัยคุกคาม, พระสงฆ์ในอาเซียน

* กรรมการสถานศึกษา รร.ศึกษาสงเคราะห์จิตอารี จ.ลำปาง

** วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

Buddhist temples are important where the Buddhists used the temples as for training and study. The temples provide facility to educate professions to Buddhists. In the past the temples are the central administration and governance. Moreover, the temples are center for social activities with people in community. As globalization offers the new roles of the temples with capitalism domination, the monks are interested in other aspects such as donations, creation of a sacred objects for their survival, thus they use temple space by interest group. The interest group came into use as a tool for exploitation, involvement in the activities of the temple. The statistics of the population living in the region of four countries is mainly Buddhists, 75 per cent such as Thailand, Cambodia, Myanmar and Laos, these are getting dominated by capitalism and a similar lifestyle. Thus capitalism has developed to such a point. Now this problem about new roles of the temples with capitalism and interest group of temples make the people ignore the moral. Thus, the people are very interested in material. This is like the mod insect eating Buddhism. A result from the topic by monk causes Buddhism dishonored.

Keywords: Moth Religions, Threat, monk in Asian

บทนำ

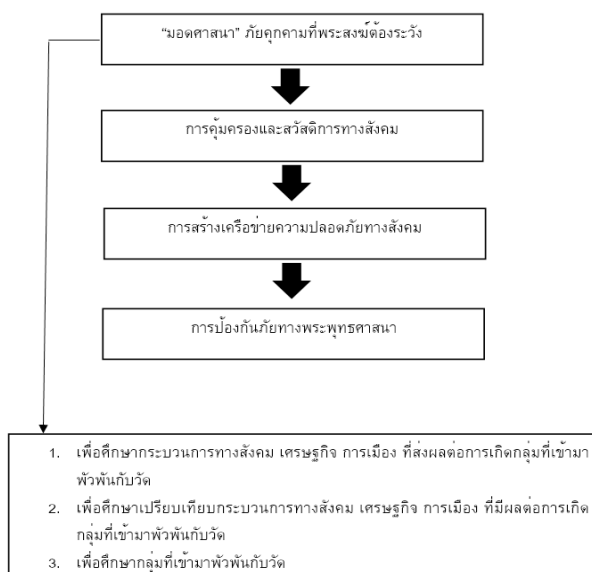
วัดถือว่าเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน และเป็นสมบัติส่วนรวมของคนในชุมชน เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานก็ต้องพบเจอวัดในพื้นที่นั้นแล้ว โดยมีการนิมนต์พระสงฆ์มาพำนักเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยส่วนใหญ่แล้ววัดมีบทบาทที่สำคัญ นอกเหนือจากเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนเป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาทในระดับชุมชนเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน โดยมีการเรียกลูกบ้านมาประชุม ตลอดจนเป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของทุกคนในชุมชน

ในปัจจุบัน เมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ระบบทุนนิยม ทำให้วัดและพระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้จิตสำนึกบางอย่างเลือนหายไป เช่น ความรู้สึกสงบ ความผูกพันที่ลึกซึ้งกับผู้อื่น ทั้งนี้รวมถึงความผูกพันกับเวลาและสถานที่ ส่งผลเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด

โดยให้ความสนใจในบทบาทด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการสงเคราะห์ การสร้างวัดอุ้มงคล การสร้างถาวรวัตถุ เพื่อให้ตนเองอยู่รอด ในพื้นที่วัดประกอบไปด้วยเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตธรณีสงฆ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เฉพาะ และมีสำนึกเรื่องคุณค่าในพื้นที่ โดยสังเกตได้จาก วัดอารามหลวงที่มีชื่อเสียง หรือวัดที่ศรัทธาของประชาชนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นสถานที่โบราณสถาน โบราณวัตถุและปูชนียบุคคล จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการใช้พื้นที่วัด โดยมีกลุ่มต่างๆ เข้ามาพัวพันในการเข้าพื้นที่วัดทำกิจกรรมหารายได้ จึงทำให้วัดบางแห่งเกิดโครงสร้างและการบริหารวัด เพื่อบริหารจัดการทรัพย์สินภายในวัด เช่น เจ้าอาวาส มีคณะกรรมการที่ปรึกษา มีสำนักงานย่อยลงมา คือ สำนักบริการ สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐาน สำนักศาสนศึกษา ในแต่ละสำนักก็มีหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงฆ์ และด้านศึกษาสงเคราะห์ จนกลายมาเป็นรูปแบบพุทธพาณิชย์อย่างสมบูรณ์ ซึ่งพบมากในวัดที่มีชื่อเสียงและวัดประจำจังหวัด

ในประเทศอาเซียนจากสถิติได้มีประเทศในอาเซียนจำนวน 4 ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 75 ของประชากรทั้งหมด คือ ไทย กัมพูชา เมียนมา และลาว ประเทศเหล่านี้ล้วนแต่ถูกรอบงำด้วยระบบทุนนิยมและมีวิถีชีวิตใกล้เคียงกัน จึงทำให้ระบบทุนนิยมได้พัฒนามาถึงจุดดังกล่าว โดยละทิ้งมิติทางจิตใจและถือเอาปรัชญาวัตถุนิยมกับสุขนิยมมาเป็นหลัก และถือเอากำไรสูงสุดเป็นจุดหมายปลายทางจึงเปรียบเสมือนดังแมลงมอดที่กัดกินศาสนาพุทธจนเกิดรูปพจน์ดุกกลุ่มที่เข้ามาพัวพันทำให้พระภิกษุ สามเณร ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนาผิดพระวินัยนำผลเสียมาสู่พุทธศาสนา

การส่งเสริมและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

ศาสนาพุทธในอาเซียน

ศาสนาพุทธในแถบภูมิภาคอาเซียนได้ถูกสถาปนาขึ้นประมาณ 2,000 ปี พุทธศาสนาถูกถ่ายทอดและผลิตซ้ำอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งทำให้สำนักของเราถูกทำให้รู้สึกว่าการศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ดำรงอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคอาเซียนอยู่แล้ว แต่ในความเป็นจริงก่อนที่ศาสนาพุทธจะดำรงความรุ่งเรืองในภูมิภาคนี้ พื้นฐานวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยในอาเซียนไม่ได้มีการนับถือศาสนาอย่างที่เรารู้จักในปัจจุบัน คนในภูมิภาคอาเซียนหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนมากจะนับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งเอกลักษณ์ที่สำคัญของคนในภูมิภาคนี้ การนับถือผีบรรพบุรุษเป็นความเชื่อที่คนในภูมิภาคนี้ให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นที่มาของพิธีกรรมต่างๆ ส่วนศาสนาพุทธได้เริ่มขยายอิทธิพลเข้ามา โดยผ่านเรื่องการติดต่อค้าขาย และการนำเข้ามาของชนชนในรัฐต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนนี้ ดังนั้น จึงทำให้ศาสนาพุทธได้สถาปนาตนเองและดำรงอยู่อย่างมั่นคงในภูมิภาคนี้สืบมา ประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ได้แก่ ไทย ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม กัมพูชา และสิงคโปร์

การสถาปนาศาสนาพุทธในประเทศภูมิภาคอาเซียน “ศาสนาพุทธ” ได้เข้ามามีบทบาทในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน ประมาณปี พ.ศ.236 หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว 236 ปี โดยในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งพระเถระชาวอินเดีย 2 รูป คือ “พระโสณะ” และ “พระอุตตระ” มาเผยแผ่ศาสนาพุทธในแถบนี้ หลักฐานที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ของภูมิภาคอาเซียนเคยมีการเผยแผ่พุทธศาสนา คือ โบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระปฐมเจดีย์ และรูปธรรมจักรกวางหมอบ ทั้งสองท่านจึงเปรียบเสมือนผู้นำ “ศาสนาพุทธ” เข้ามาในประเทศไทยและประเทศอาเซียน จึงนับได้ว่า “ศาสนาพุทธ” ได้ตั้งถิ่นฐานมั่นคงและเป็นความเชื่อของคนอาเซียนมาถึง 2,323 ปีมาแล้วความชัดเจน “ศาสนาพุทธ” เริ่มชัดเจนมากขึ้นในสมัยทวารวดี เมื่อมีคนท้องถิ่นเริ่มนับถือและเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้าความเลื่อมใสศรัทธาดังกล่าวส่งผลให้คนท้องถิ่นเริ่มรวมตัวกันก่อสร้างวัด เจดีย์ พระพุทธรูป ซึ่งในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคที่ศาสนาพุทธรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก

แต่อย่างไรก็ตามด้วยที่ตั้งของภูมิภาคอาเซียนที่อยู่ระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งจีนและอินเดีย ดังนั้น จึงทำให้ประเทศในภูมิภาคอาเซียนได้รับอิทธิพลของศาสนาพุทธจากทั้งสองประเทศ ฉะนั้น ดินแดนแถบนี้จึงประกอบไปด้วย “ศาสนาพุทธ” นิกายเถรวาทและนิกายมหายาน (เปรียญ 10, 2559)

ศาสนาในยุคทุนนิยม

ทุนนิยม (Capitalism) เริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่การประกอบอาชีพของบรรดาพ่อค้า (Merchant Capitalism) ซึ่งพ่อค้าเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสะสมทุนและแสวงหากำไรที่เป็น

ดอกผลของการลงทุน ดังนั้น ทุนนิยมจึงถูกมองว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการกระทำที่เอารัดเอาเปรียบด้านแรงงาน ตลอดจนมองว่า ระบบการจ้างและการผลิตที่ไม่เป็นธรรมได้นำไปสู่การสร้างความแปลกแยก (Alienation) ต่อผู้ใช้แรงงานโดยที่แรงงานในการผลิตกลับมิได้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของวัตถุ ในทางตรงกันข้ามนายทุนกลับกลายเป็นเจ้าของและรับผลกำไร (ส่วนเกิน) จากกระบวนการผลิตดังกล่าว อย่างไรก็ตามการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องของความร้ายกาจของระบบทุนนิยมยังคงดำรงอยู่ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งกับโครงสร้างอำนาจรัฐ โดยรัฐจะดำรงใช้ระบบทุนนิยมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของรัฐในทางเศรษฐกิจและการเมือง ถึงแม้แต่ในประเทศที่ปกครองด้วยระบบสังคมนิยม เช่น จีน เวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น ก็มีนโยบายและขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านระบบทุนนิยม รวมถึงกรณีที่รัฐพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “ทุนนิยม” โดยตรง ดังนั้น จะเห็นว่าระบบทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่รัฐในยุคสมัยใหม่นี้ยินยอมให้สถาปนาขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความเชื่อเรื่องศาสนาภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ศาสนา เป็นระบบความเชื่อและหลักปฏิบัติของผู้คน ซึ่งสืบทอดผ่านทางพิธีกรรมและคัมภีร์ทางศาสนา สิ่งที่สำคัญที่ทำให้ศาสนาทุกศาสนาดำรงอยู่ได้ คือ การทำให้ศาสนาของตนมีความเป็นสากล (Universal religion) เป็นสัจธรรมสูงสุดที่ครอบคลุมมนุษย์ทุกคน (ทั้งผู้ที่เชื่อและไม่เชื่อ) ดังนั้น ในบทความนี้จะพยายามชี้ให้เห็นว่าศาสนากับระบบทุนนิยมนี้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้หรือไม่อย่างไร

ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับระบบทุนนิยม สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ โดยมีงานวิจัยของ Peter. A. Jackson ที่ศึกษาว่าในช่วงทศวรรษ 2530 ว่าเป็นยุคศาสนาแห่งความมั่งคั่ง ซึ่งจะเน้นให้ผลตอบแทนเป็นทรัพย์สินมากกว่าการหลุดพ้นจากกิเลส โดยอิงกับกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยมรุนแรงมากขึ้น ศาสนาแห่งความมั่งคั่งของประเทศไทยก็ยังเป็นหลักเป็นฐานมากขึ้น ด้วยรูปแบบการผสมผสานความเชื่อทางศาสนาที่มายาวนานกับพิธีกรรมป้องกันและส่งเสริมโชคชะตา ดังนั้น งานวิจัยของ Peter. A. Jackson จึงชี้ให้เห็นว่าระบบทุนนิยมกับความเชื่อทางศาสนาสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ (ปีเตอร์แจคสัน, 2548: 26)

งานวิจัยของ Walter Benjamin กล่าวถึงลักษณะของทุนนิยมที่มีบางอย่างคล้ายกับศาสนา โดยตั้งข้อสังเกตดังนี้

ทุนนิยมและศาสนาเป็นลัทธิที่บริสุทธิ์ โดยที่ไม่มีสิ่งใดที่เคร่งครัดจนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ทั้งทุนนิยมและศาสนา จึงไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว โดยทั้งสองขึ้นอยู่กับโอกาสและแนวคิดของแต่ละบุคคล

ทุนนิยมและศาสนา มีระยะดำเนินไปอย่างมีความแน่นอนตายตัว โดยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงภายใต้สำนึกของบุคคล

ทุนนิยมและศาสนามีความสัมพันธ์กับระบบการเมืองการปกครองของรัฐอย่างแยกไม่ออก (Benjamin, 2002: 259-262)

จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้น จะเห็นว่าระบบทุนนิยมกับความเชื่อเรื่องศาสนาสามารถดำรงอยู่ด้วยกันได้ ซึ่งเหตุผลของการดำรงอยู่ร่วมกันคือ การที่ลักษณะของระบบทุนนิยมและความเชื่อศาสนาเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับผู้นำไปใช้ แต่อย่างไรนั้นก็เชื่อว่าระบบทุนนิยมจะสอดคล้องกับความเชื่อของศาสนาเสมอไป เนื่องจากพื้นฐานของระบบทุนนิยมที่เน้นการแสวงหากำไรและสะสมทุน ดังนั้น จึงทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ ฉะนั้น ในทางศาสนาจึงไม่สามารถรับพื้นฐานของระบบทุนนิยมได้ เนื่องจากศาสนามีพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน

การดำรงอยู่ของศาสนาในยุคทุนนิยมในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน โดยลักษณะการอยู่ร่วมกันเป็นเพียงการยึดโยงในกิจกรรมบางกิจกรรมเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมที่มีการปรับเอาแนวคิดทางศาสนามาบูรณาการกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทั้งนี้ก็ขึ้นกับว่าสังคมนั้นจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับทุนนิยมออกมาในลักษณะไหน

ศรัทธา กับ พาณิश्य

ในปัจจุบัน ธุรกิจการทำบุญถือว่าได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมไทย โดยจะเห็นว่าการเชิญชวนให้มีการท่องเที่ยวในวัดสำคัญๆ ตามจังหวัดต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงวัดหรือศาสนสถานในประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียนอีกด้วย การเชิญชวนท่องเที่ยวดังกล่าวมีนัยของการแสวงบุญร่วมด้วย การเชิญชวนท่องเที่ยวที่เราคุ้นหูกันดี เช่น การทำบุญ 9 วัด การท่องเที่ยวดังกล่าวเราแทบจะแยกไม่ออกกว่าเป็นเรื่องของการท่องเที่ยว เพื่อผลิตเพลินหรือการแสวงบุญ เสริมสร้างสิริมงคล ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดคำถามต่อสังคม โดยมองว่าปัจจุบันการทำบุญเป็นเรื่องของความศรัทธา หรือเป็นเรื่องของพาณิश्य สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้วัดเปลี่ยนแปลงจากแต่เดิมเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นพื้นที่สำหรับรวมปริมณฑลที่พำนักของพระสงฆ์

แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วัดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งดึงดูดเม็ดเงินมหาศาลจากพลังศรัทธาของคนที่ชอบทำบุญ จนเกิดเป็นวิถีแห่งพุทธพาณิश्यตามมา ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของวัด เช่น การบริการธุรกิจทำบุญอย่างครบวงจรทราบโดยเริ่มจากบริการตั้งแต่ชุดสังฆทาน เรื่อยไปจนถึงดอกไม้ธูปเทียน โดยให้ผู้ที่มาทำบุญให้เงินตามจิตศรัทธา โดยสิ่งเหล่านี้ในหลายวัดได้นำเอากลับมาใช้ใหม่ สำหรับคนที่เข้ามาทำบุญโดยที่ไม่ได้เตรียมอะไรมาก็ยอมที่ต้องการซื้อของเหล่านี้มาถวายพระ ฉะนั้น การทำบุญดังกล่าวจึงต้องมีเงินถึงจะทำบุญได้ ยิ่งไปกว่านั้น บางวัดถึงกับต้องทำป้ายบอกราคาเหมือนในร้านค้า

ตลอดจนทำตู้ทำบุญหยอดเหรียญ ที่ภายในตู้จะมีรูปเหมือนพระเกจิอาจารย์ หรือ เป็นลักษณะราศีเสริมดวง โดยเมื่อหยอดเหรียญไปแล้วก็จะมีไฟวิ่งและมีคำทำนายออกมาให้อ่าน นอกจากนี้วัดยังอาศัยความศรัทธาในการรับบริจาคเงินเพื่อทำนุบำรุงอุโบสถ สร้างเจดีย์วิหาร ค่าน้ำ ค่าไฟเป็นต้น (นพร วงศ์พรประทีป, 2556)

ฉะนั้น จะเห็นว่าปัจจุบันสำนักของปัจเจกบุคคลที่มีต่อศาสนาได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากบทบาทของศาสนาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป โดยที่อิงกับกระแสของความทันสมัย โดยมีนัยของระบบทุนนิยมแฝงอยู่ กล่าวคือ แต่ก่อนบทบาทศาสนาเป็นสถาบันที่ขัดเกลาสังคม และอบรมเรื่องศีลธรรมจริยธรรมเพื่อผลิตทรัพยากรบุคคลที่เปี่ยมพร้อมด้วยความรู้และคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สังคม แต่ปัจเจกบุคคลมองว่าความเชื่อเรื่องศาสนาเป็นเรื่องที่ลบล้างให้ปัจเจกบุคคลมีชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีโดยเฉพาะเรื่องความร่ำรวยที่เป็นผลมาจากตรรกะของระบบทุนนิยม จากตรรกะดังกล่าวจึงทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของความคาดหวังของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นที่มาของแรงศรัทธาในการเข้าพึ่งพาวัด ส่วนบทบาทของวัดนั้น ในเมื่อบริบทของทุนนิยมที่มีการสะสมทุนและการแสวงหากำไร กระบวนการแสวงหากำไรบนความศรัทธาจึงบังเกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น

อย่างไรนั้นถึงแม้ว่าความศรัทธาและเรื่องของปาณิชย์จะมีเส้นบางๆ คอยกั้นอยู่ แต่ในฐานะของปัจเจกบุคคลที่มีสติและปัญญา ก็จะสามารถแยกแยะความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ดังกล่าวได้โดยไม่ยาก ซึ่งการใช้ความศรัทธาดังกล่าวจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุและผล

มอดในพระพุทธศาสนา

ในบทความฉบับนี้นิยาม คำว่า มอด ในพระพุทธศาสนา หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากพระพุทธศาสนา ทั้งในทางตรงและทางอ้อม และทั้งในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน การเปรียบเทียบบุคคลหรือกลุ่มคนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ต่อพุทธศาสนาเสมือนมอดนั้น มีที่มาจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะแฝงเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากพุทธศาสนาอย่างแนบเนียน การแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าวก็จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความเสื่อมของพระภิกษุสงฆ์และสามเณร การนำมาซึ่งความเสื่อมของศรัทธา เป็นต้น ดังนั้นคำว่า “มอด” ผู้เขียนจึงเล็งเห็นว่าเป็นสัตว์ที่นำมาเปรียบเทียบให้เห็นว่าสิ่งที่ไม่ดีที่เป็นเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์ที่อ้างพระพุทธศาสนาเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ว่าพระพุทธศาสนาจะถูกบุคคลหรือกลุ่มคนเหล่านี้ทำให้มัวหมอง ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มคนเหล่านี้เปรียบเสมือนตัวมอด

การแสวงหาผลประโยชน์จากพุทธศาสนามี 3 ลักษณะ คือ แอบอ้าง แอบอิง และชิงผลประโยชน์ ประเด็นสำคัญที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านี้เข้ามามีบทบาทในการแสวงหาผลประโยชน์จากพุทธศาสนาได้ คือ ใช้จุดอ่อนของพระสงฆ์ หรืออ้างความสนิทสนมใกล้ชิดกับพระระดับสูงมาเป็นใบเบิกทาง เช่น การใช้อิทธิพลแอบอ้างในการเลื่อนสมณศักดิ์ ใช้ที่ดินวัดมาหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มตนเอง หรือการแอบอิงของเจ้าอาวาสในเชิงพุทธพาณิชย์ ด้วยการจัดการการทำบุญหารายได้จากการปล่อยโคกระบือ ตลอดจนการชิงผลประโยชน์จากทุกๆ อย่างที่เป็นพื้นที่วัด ความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธา เป็นต้น ลักษณะการแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าวกำลังสร้างปัญหาให้กับวงการศาสนาพุทธ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนเกี่ยวโยงถึงเรื่องความศรัทธาและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด การแสวงหาผลประโยชน์นั้น นำมาซึ่งความเสื่อมและกลายเป็นวิกฤตความศรัทธาศรัทธาการกระทำความดี กล่าวมีลักษณะของขบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายๆ กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทแตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ กรรมการ และกลุ่มฆราวาส กลุ่มคนเหล่านี้ได้อาศัยความน่าเชื่อถือจากบทบาทที่ตนเองแสดงอยู่ฉวยโอกาสเข้ามาทำมาหากินในวัด นอกจากผลประโยชน์ที่เป็นเรื่องของเงินตราแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้ยังนำพาความเสื่อม ความมัวหมองเข้ามาสู่พุทธศาสนาอีก เช่น ปัญหาเรื่องชู้สาว ปัญหายาเสพติด เป็นต้น บุคคลหรือกลุ่มคนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากพุทธศาสนายังมีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน โดยมีการขูดรีดหาประโยชน์จากกลุ่มกันเอง เช่น พระผู้ใหญ่ที่มีสมณศักดิ์สูงกว่าบีบคั้นให้ทำสิ่งที่ขัดต่อพระธรรมวินัย เพราะเมื่อคนที่เข้ามาหาผลประโยชน์คุยกับเจ้าอาวาสของวัดนั้นไม่ได้ ก็จะใช้วิธีการดึงพระผู้ใหญ่มาบีบเพื่อให้ได้ประโยชน์ตามที่พวกตนต้องการ เป็นต้น

นอกจากนี้วิธีการแสวงหาผลประโยชน์จากพุทธศาสนาโดยอาศัยความเชื่อความศรัทธาก็ยังมีอีกหลายรูปแบบ ได้แก่ การแอบอ้างที่ดินของวัดโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ คือ กรรมการวัด สมภาร นายหน้าตัวกลาง และเจ้าของเงินทุน นำมาใช้แอบอ้างหาผลประโยชน์ในบทบาทของการเป็นนายหน้า เพื่อประสานประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินที่ดินของวัด โดยการแอบอ้างที่ดินวัดในรูปแบบมาขอซื้อหรือเช่า และเมื่อครบรอบจะต่อสัญญาในแต่ละครั้ง วัดก็จะมีส่วนรู้เห็นด้วย กล่าวคือ มีการให้สัดส่วนกำไรซึ่งกันและกันนั่นเอง ทั้งนี้รูปแบบของการแอบอิงการแสวงหาประโยชน์จากพุทธศาสนา อีกเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ ขบวนการสร้างพระเครื่อง ขบวนการดังกล่าวอาศัยวัดที่มีชื่อเสียงโด่งดังมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ หรือการสร้างรูปหล่ออดีตเจ้าอาวาสที่มรณภาพไปแล้ว โดยมีการจัดทำจำหน่าย โดยวัดอุประสงค์หลักเพื่อหารายได้ให้กับกลุ่มตนเอง (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2557)

สรุป

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นอันตรายต่อพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากพฤติกรรมเหล่านี้จะนำมาซึ่งปัญหาและสร้างความเสื่อมให้กับศาสนาพุทธ ดังนั้น หากวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งแล้วในภูมิภาคอาเซียนนั้น ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ทำลายต่อวงการศาสนา ซึ่งเป็นลักษณะที่เรียกว่า พุทธพาณิชย์ กระทำดังกล่าวถูกเตรียมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ โดยที่เบี่ยงเบนหลักศาสนาที่แท้จริง ฉะนั้น ในเรื่องแรงศรัทธาและสารถะของศาสนาจึงถูกทำให้เปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงส่งผลเสียและความเสื่อมเหล่านี้จึงส่งผลโดยตรงต่อศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า หากเปรียบบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็ย่อมเหมือนตัวมอดที่คอยกัดกินแก่นแท้ของศาสนา ทำให้ศาสนาไม่สามารถดำรงและทำหน้าที่ในสังคมได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- ชนพร วงศ์พรประทีป. (2556). “พุทธพาณิชย์” ผลบุญหรือผลประโยชน์. ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2559, จาก http://www.ictsilpakorn.com/ictmedia/detail.php?news_id=119#.V-4NK-WLTIU
- ปีเตอร์ แจคสัน. (2548). *ทุนนิยมเชิงพุทธเป็นจริงได้ไหม? 99 ปีพุทธทาสภิกขุ ศาสนากับฟิสิกส์ใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทย์ธรรม, 31-54.
- เปรียญ 10. (2559). *ศาสนาพุทธในอาเซียน ประวัติศาสตร์ที่ต้องเรียนรู้*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2559, จาก <http://www.dailynews.co.th/article/516274>
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2557). *เหลือบในวงการพุทธศาสนา 3 ยุทธวิธีหาประโยชน์ในวัด*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2559 จาก, <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9570000099302>
- Benjamin Walter. 2002. *Capitalism as Religion*. Translated by Chad Kautzer. Fragmented translation 74, 259-262.